

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Георги Стоянов Николов, дм,

Национален център по заразни и паразитни болести, София,
отдел „Имунология“, Национална референтна лаборатория по имунология,
зав. кабинет „Алергия“,

за проект на дисертационен труд за придобиване
на научната степен „Доктор на науките“

в Медицински университет – Пловдив, Факултет по дентална медицина

Катедра „Образна диагностика, дентална алергология и физиотерапия“

Област на висшето образование: 7. Здравеопазване и спорт

Професионално направление: 7.2. Стоматология

Научна специалност: Клинична дентална алергология

Автор: доц. д-р Илияна Любомирова Стоева, дм

Тема: **Професионално-обусловена кожна и респираторна симптоматика сред
дентално-медицинския персонал**

1. **Общо представяне на процедурата и докторанта**

Представеният ми комплект материали на хартиен и електронен носител е в съответствие с чл. 123 (1) от Процедура за придобиване на НС “Доктор на науките“ в МУ - Пловдив; Правилник на МУ-Пловдив от 06.11.2014 г. и включва всички изискуеми документи.

По темата на дисертационния труд са представени копия на 3 глави от колективни монографии. Представени са и 12 статии в международни и български реферирани научни списания. Има 6 научни съобщения, от които 5 участия на научни форуми в чужбина и 1 участие в научни форуми у нас.

Доц. д-р Илияна Стоева е родена на 18.05.1977г. През 2002 г. завършва висше образование в Медицински Университет, Факултет по Дентална Медицина – София с квалификация лекар по дентална медицина.

През периода 2004 – 2008 г. е редовен докторант в катедра „Образна и Орална Диагностика” и специализант в катедра „Протетична дентална медицина” към, Факултет по Дентална Медицина на Медицински Университет - София,

През 2009 г. защитава дисертационен труд на тема: „Интраорална контактна свръхчувствителност към зъбопротезни материали” за придобиване на ОНС “Доктор” по Научна специалност "Терапевтична стоматология".

През периода юни 2008 г. - май 2010 г. е редовен асистент в Катедра Образна и орална диагностика във ФДМ към МУ-София. От май 2010 г. е асистент, а от 2011 г. досега е доцент в катедра „Образна диагностика, физиотерапия и алергология“ във ФДМ към МУ-Пловдив.

От 2020 г. до сега е Ръководител катедра „Образна диагностика, дентална алергология и физиотерапия“ и Заместник-декан по Научно-изследователска дейност към ФДМ, МУ-Пловдив.

През 2010 г. придобива специалност по Протетична дентална медицина.

През 2015 г. придобива специалност по Дентална клинична алергология.

Членува в Българско научно дружество по Дентална медицина.

Научната продукция на доц. Стоева включва общо 63 статии в национални и международни списания, вкл. с импакт фактор. Съавтор е в четири учебника и едно ръководство за студенти. Самостоятелен автор на практическо ръководство по Дентална клинична алергология.

Провежда теоретично и практическо обучение на студенти по дентална медицина по дисциплината Дентална клинична алергология.

Била е научен ръководител и участник в 6 научни проекта у нас.

Наукометричните показатели на доц. Стоева са в съответствие с националните изисквания по групи показатели за академичната степен „Доктор на науките“ в Професионално направление 7.2. Стоматология (по чл. 2б, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ – обн. ДВ-изм. и доп., бр. 30 от 03.04.2018 г., изм. ДВ. бр. 17 от 26 февруари 2019 г. и Правилника за прилагането на ЗРАСРБ - изм. и доп. ДВ. бр. 56 от 6 юли 2018 г. изм. и доп. ДВ. бр. 15 от 19 февруари 2019 г.)

2. Актуалност на тематиката

В своята практика денталните лекари, зъботехници и медицински сестри са в ежедневен контакт с голям спектър от дентални материали, защитни средства и дезинфектанти с разнообразен състав и алергичен потенциал. В допълнение на това и

други фактори от професионалната среда като употребата на специфични инструменти за пилене и полиране, разпрашаващи допълнително дразнителите и алергените, честото миене на ръцете и употребата на антимикробни средства, благоприятстват развитието на професионално-обусловени заболявания. Сред тях най-често срещани са кожните лезии, в частност - професионалният контактен дерматит. През последните десетилетия респираторната свръхчувствителност, свързана с работната среда, е също характерна и непрекъснато се увеличава сред денталните специалисти.

На фона на нарастващите данни за широкото разпространение на професионално-обусловените заболявания сред стоматолозите, са малко проучванията, които изследват значението на алергичните механизми за възникването на професионално-обусловената кожна и дихателна симптоматика сред дентално-медицинския персонал в България. Основна трудност в тази насока е, че дерматолозите и клиничните алергологози не са запознати детайлно с естеството на работата на денталните специалисти, както и с непрекъснато усъвършенстващото се дентално материалознание, а и в повечето случаи не разполагат със специфичните средства за точна диагностика. Всичко това е причина голяма част от съществуващата професионална сенсibiliзация да остане недиагностицирана.

В тази насока, докторатът на доц. Илияна Стоева представлява детайлно описание на нейния многогодишен личен клиничен и практически опит за характеризиране и проучване на рисковите фактори за възникване на професионално-обусловена кожна и респираторна симптоматика сред дентално-медицинския персонал.

Оригиналните резултати от дисертационния труд са публикувани в наши и международни научни списания.

3. Познаване на проблема

Дисертантът демонстрира добро познаване на проблема. Литературният обзор има обем 54 страници. В него са представени съвременни данни за епидемиологията на професионално-обусловената кожна и респираторна симптоматика сред дентално-медицинския персонал и са описани детайлно основните сенсibiliзиращи агенти в денталната практика. Посочени са съвременни данни за етиологията, диагностиката, лечението и профилактиката на професионалният контактен дерматит, професионалната алергизация към латекс и специфичната респираторна свръхчувствителност сред стоматолозите.

Обзорът показва, че липсата на актуална информация в страната по проблема не

позволява да се подготвят специфични стратегически мерки, водещи до ограничаване възникването и развитието на нежелани реакции към химически съединения и алергени от професионалната среда, които да бъдат заложили още по време на обучението на студентите по дентална медицина, зъботехника и сестрински грижи.

4. Цел и методика на изследването

Целта и задачите на дисертационния труд са експертно поставени.

Дисертацията има за цел проучване разпространението, характеристиката и рисковите фактори за възникване на професионално-обусловена кожна и респираторна симптоматика сред дентално-медицинския персонал.

За изпълнението на поставената цел доц. Стоева е насочила усилията си в разрешаването на 5 задачи, които структурират обоснован подход на проучването.

Избраният дизайн на проучването позволява успешно изпълнение на конкретните задачи и обезпечава постигането на основната цел на дисертационния труд.

В анкетната му част са включени 4675 лекари по дентална медицина, 539 зъботехници, 312 дентални сестри и 467 студенти по дентална медицина.

Анализирани са 89 броя проспекти на материали и средства използвани в денталната среда. Обект на изследването са 329 пациенти, които са тествани с Дентална скринингова серия с 30 алергена и 10 допълнителни алергени, идентифицирани в защитните ръкавици и дезинфектантите.

Използвани са разнообразни, съвременни клинични, лабораторни, имунологични и алергологични методи, които способстват за решаването на задачите от разработката.

Резултатите са обработени статистически с подходящи методи за анализ и са онагледени с достатъчен брой фигури и таблици.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е написан на 270 страници и е оформен по общоприетата академична форма. Онагледен е с 57 таблици и 45 фигури. Литературната справка включва 546 източника, от които 9 на кирилица.

Резултатите от всяка задача от проучването са представени в изчерпателен обем и са обсъдени компетентно, като е направен задълбочен анализ и са формулирани конкретни изводи.

Анализът на настоящето анкетно проучване показва, че значителна част от дентално-медицинския персонал съобщава за професионално-обусловени кожни симптоми, като най-висок относителен дял се регистрира в групата на денталните сестри

(33,3%), следвана от лекарите по дентална медицина (31,6%) и зъботехниците (29,3%). Малко повече от една пета (21,2%) от студентите по дентална медицина съобщават за кожни симптоми, обусловени от лабораторната и/или клиничната работа по време на учебния процес. Като най-значими рискови фактори за възникване на професионално-обусловена кожна симптоматика за клиничния персонал са установени: честото миене на ръцете, женският пол, продължителният трудов стаж, контактът с ръкавици > 4 часа дневно, употребата на >10 чифта ръкавици дневно и анамнестичните данни за атопичен дерматит и контактна алергия.

Проучването показва, че разпространението на професионално-обусловената респираторна симптоматика сред дентално-медицинския персонал варира от 12,4% до 26,2% в различните подгрупи, като най-високият относителен дял е при зъботехниците. Най-значими рискови фактори за възникване на професионално-обусловена респираторна симптоматика за клиничния персонал са трудовият стаж над 10 години, анамнестичните данни за атопични заболявания, експозиция на вещества от работната среда >6 часа дневно и женският пол. При зъботехниците липсата на аспирационна система в лабораториите също е фактор за развитие на професионално-обусловена респираторна симптоматика.

На базата на подробния анализ на възможните контактни алергени във всички групи дентални материали е установено, че професионалната серия от 10 алергена, предназначена за тестване на дентално-медицинския персонал, е недостъпна за идентифициране на всички причинители на контактна алергия от лабораторната или клиничната дентална среда. Тъй като в практиката се въвеждат непрекъснато нови, съвременни, материали, техният състав непрекъснато се променя, което излага денталния персонал на разнообразни и нови алергени. В тази връзка доц. Стоева предлага да се въведе, създаденият от нея електронен регистър на денталния персонал с кожна и респираторна симптоматика, чрез който може се мониторира проблема. Визуализацията на данните позволява лесно да се проследят тенденциите в професионалната сенсибилизация при дентално-медицинския персонал през определен интервал от време.

Получените резултати са подходящо илюстрирани, което прави тяхното възприемане лесно и убедително.

Заклучението и обобщаващите изводи на дисертацията са формулирани добре и отразяват същността на получените резултати.

Доц. Стоева е представила 6 заключителни извода, които са изведени от

конкретните резултати на проучването. Те подчертават актуалността на изследванията и може да послужат за теоретично обосноваване и практическо прилагане на ефективни профилактични програми с цел превенция на професионалните кожни и респираторни заболявания сред дентално-медицинския персонал.

Дисертационният труд е оформен прецизно и нямам съществени забележки по методологията, представянето на резултатите и техния анализ.

6. Преценка на приносите, публикациите и личния принос на докторанта

Приемам формулираните приноси с оригинален и потвърдителен характер и смятам, че те отразяват обективно реалните резултати от проведените проучвания.

Като по-значими оценявам следните приноси:

- Направена е всеобхватна епидемиологична оценка на разпространението и са проучени детайлно рисковите фактори за възникване на професионално-обусловена кожна и респираторна симптоматика сред дентално-медицинския персонал в страната.
- Направена е оценка на ролята на алергичните механизми при възникването на професионално-обусловени кожни реакции при дентално медицинския персонал.
- Разработен е и е предложен за въвеждане в ежедневната практика електронен регистър на дентално-медицинския персонал с професионално-обусловена кожна и респираторна симптоматика.

Във връзка с дисертацията доц. Стоева е публикувала 3 глави от колективни монографии. Представени са и 12 статии в международни и български реферирани научни списания.

Има 7 научни съобщения, от които 6 участия на научни форуми в чужбина и 1 участие в научни форуми у нас.

Количеството и качеството на публикациите, свързани с дисертацията, надхвърлят изискванията за признаване на НС "Доктор на науките" на МУ - Пловдив.

7. Автореферат

Авторефератът е написан на 60 страници и е изготвен съобразно изискванията, като отразява точно извършените дисертационни проучвания, резултати и изводи.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение бих обобщил, че представеният дисертационен труд на доц. д-р Илияна Стоева, дм на тема "Професионално-обусловена кожна и респираторна симптоматика сред дентално-медицинския персонал" е научна разработка по актуален проблем, с добре планирана и изпълнена програма. Получени са оригинални резултати, които имат съществена научно-приложна стойност.

Дисертационният труд напълно отговаря на всички изисквания на ЗРАСРБ; Правилника за приложение на ЗРАСРБ и съответния Правилник на МУ, Пловдив.

Всичко изложено до тук ми дава основание да дам положителна оценка за проведеното изследване и предлагам на членовете на уважаемото научно жури, доц. д-р Илияна Любомирова Стоева, дм да бъде удостоена с научната степен „Доктор на науките” по Научна специалност „Дентална клинична алергология”, Професионално направление: Медицина.

.....
доц. д-р Георги Николов, дм

11.02.2021 г.